

Мукачівський державний університет

Гуманітарний факультет

Кафедра психології

Дипломна робота

ОС «Бакалавр»

на тему: Психологічні засоби розвитку позитивної мотивації
особистості в ранній юності

Виконав: студент 5 курсу,
групи ПП-51(з), напряму підготовки
6.030103 Практична психологія

Хоменко І.П.

Керівник: Костю С.Й.

Рецензент: Синишина В.

Мукачево - 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОЯВУ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	
1.1 Сутність мотивації досягнення особистості	7
1.2 Особливості розвитку мотивації досягнення в юнацькому віці	17
РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСОБІВ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	
2.1 Організація і процедура дослідження.....	27
2.2 Інтерпретація результатів дослідження.....	34
2.3 Розробка програми та рекомендацій педагогам та батькам щодо розвитку позитивної мотивації в юнацькому віці.....	41
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Одним із напрямків підвищення ефективності діяльності підростаючої особистості, що сприятиме економічному зростанню країни, є формування мотивації досягнення учнів – прагнення до успіху, змагання з самим собою у покращенні власних результатів і запобігання невдачі. Чільне місце у цьому контексті набувають дослідження мотивації досягнення юнаків, які стоять на порозі дорослого життя.

Сенситивним для становлення мотивації досягнення виступає саме юнацький вік, що характеризується інтенсивним розвитком інтелектуальних здібностей, поглибленням особистісної рефлексії, прагненням до саморозвитку, самоствердження своєї індивідуальності, осмисленням домагань на соціальне визнання.

Як показано в численних дослідженнях (І.В. Дубровіна, І.С. Кон, А.А. Парафіян, В.С. Собкін та ін.) найважливішою характеристикою юності є прагнення до життєвого самовизначення, особистісної ідентичності, самореалізації в інтимно-особистісній, творчій, предметній діяльності. Залежно від змісту уявлень, установок і відносин до успіху й успішних людей юнак вибирає цілі життєдіяльності, визначає способи їх досягнення, формує життєвий сценарій відповідно до мотивації досягнення успіху.

Вивчення мотивації досягнення особистості в юнацькому віці активно проводилося зарубіжними та вітчизняними психологами. У центрі уваги наукових досліджень Дж. Аткинсона, Д. Берча, Т. Г'єсме, В. Мейера, М.Ш. Магомед-Емінова, Дж. Рейнора, Н. Фітера, Х. Хекхаузена знаходилася розробка теоретико-методологічних моделей мотивації досягнення. Дж. Нічолс, Ф.Райнберг фокусують свою увагу на вивченні цілей досягнення. Роботи Б.Вайнера присвячені вивченню цього феномена з позицій трьохфакторних каузальних схем особистості [30,52, 54].

Проблеми регуляції мотиваційної сфери особистості, виходячи з розуміння системної природи мотиву, висвітлюються в роботах М.Алексєєвої, Л.Анциферової, В.Асєєва, А.Асмолова, Л.Божович, О.Брушлинського, Л.Бурлачука, В.Вілюнаса, Г.Костюка, О.Леонтьєва, С.Рубінштейна, та інших. Закономірності функціонування мотивації досягнення досліджувалися з позиції теоретико-атрибутивного підходу М.Батуріним, Л.Бороздіною, В.Гербачевським, Ю.Орловим, Дж.Аткінсоном, Б.Вайнером, Д.МакКлеландом, Р.Нігардом, Дж.Ніколсом, Д.Лерманом, Д.Расселом, Б.Такманом, Х.Хекхаузенем, Е.Хіггінсом, Р.Де Чармсом та іншими. Праці цих вітчизняних і зарубіжних психологів дозволяють визначити механізм дії мотивації досягнення, форми та методи її актуалізації й розвитку [3,7,26,28,52,54].

У ряді досліджень значна увага приділяється статевим особливостям мотивації досягнення (А.В. Єрмолін, П. Оллінгер, М. Хорнер, Л. Шаттенбург, К. Цвернеманн). Досліджуються також особливості розвитку вказаного психологічного утворення у представників різних вікових груп: дошкільників (М. Холодинські), молодших школярів (Н.В. Афанасьєва, Т.А. Сабліна), юнацтва (В.М. Ботов, Р.С. Вайсман, Ю.М.Орлов, В.М. Тимошенко, В.І. Шкуркін, Л.П. Шумакова). Ряд авторів займалися створенням психодіагностичного інструментарію (А. Мехрабіан, А.О. Реан, Х. Хекхаузен, Г. Шмальт). Експериментальний напрямок формування і корекції мотивації досягнення представлений у працях П.Вінтерстайна, С.С. Занюка, Д. Колба, П. Мехти, Д. Макклелланда, Ю.М.Орлова, А. Форстера [31,36,39,52].

Незважаючи на ретельне вивчення зазначеної проблеми, мотивація досягнення особистості в юнацькому віці не була об'єктом комплексних досліджень вітчизняних і зарубіжних психологів. Поза увагою науковців залишилося багато питань, що стосуються навчальної та професійно-діяльній сторони мотивації досягнення юнаків.

Отже, соціальна та психологічна значущість визначеної проблеми, її недостатнє вивчення зумовили актуальність і вибір теми наукового

дослідження: «Психологічні засоби розвитку позитивної мотивації особистості в ранній юності».

Об'єктом дослідження є мотиваційна сфера особистості в юнацькому віці.

Предметом дослідження є засоби мотивації досягнення в ранній юності.

Мета дослідження - розкриття засобів мотивації досягнення успіху в юнацькому віці.

Відповідно до вказаної мети було поставлено такі **завдання**:

1. Теоретично проаналізувати особливості мотиваційної сфери особистості в юнацькому віці;
2. Уточнити специфіку мотивації досягнення успіху юнаків;
3. Емпірично виявити засоби прояву мотивації досягнення в юнацькому віці;
4. Розробити програму тренінгових занять спрямованих на формування мотивації досягнення в юнацькому віці та рекомендації педагогам та батькам щодо розвитку позитивної мотивації.

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань застосовувалися **методи** теоретичного та емпіричного дослідження. Основними теоретичними методами були: аналіз, порівняння, систематизація, узагальнення теоретичних і експериментальних даних.

На етапі емпіричного дослідження використовувалися психолого-педагогічний експеримент, метод вивчення продуктів діяльності учнів, спостереження, індивідуальні бесіди з педагогами, випускниками, батьками, психодіагностичні, а також психокорекційні методики; використовувався якісний та кількісний аналіз результатів дослідження. Для вияву особливостей мотивації досягнення в учнів юнацького віку було використано *комплекс наступних методик*:

- 1) «Конструктивність мотивації» (за О.П. Єлисєєвим);
- 2) «Локус контролю» (Дж. Роттер);
- 3) «Діагностика особистості на мотивацію до успіху» (Т. Елерс);

- 4) «Тест-опитувальник мотивації досягнення» (А. Мехрабян);
- 5) «Методика діагностики соціально-психологічних установок особистості в мотиваційно-потребнісній сфері» (О.Ф.Потьомкіна).

База дослідження. Дослідження проводилося на базі Мукачівської ЗОШ І-ІІІ ст.№ 13. В дослідженні взяло участь 60 учнів 10-11 класів.

Практичне значення роботи полягає в емпіричному виявленні особливостей прояву мотивації досягнення юнаків, розробці програми тренінгових занять спрямованих на формування мотивації досягнення успіху старшокласників. Результати практичного дослідження можуть бути використані шкільними психологами, студентами та викладачами ВНЗ під час вивчення вказаної проблеми.

ВИСНОВКИ

Мотиваційна сфера особистості є важливою структурною одиницею, яка значно впливає на діяльність та досягнення цілей, задоволення першорядних потреб та формування культури поведінки людини. Особливого значення набуває процес формування мотивації в юнацькому віці, коли підліткова криза переломного періоду минула, й молода особистість готова до остаточного закріплення позитивних особистісних якостей і рис.

1. Проаналізовано особливості розвитку мотиваційної сфери особистості, яка є визначальною стимулюючою складовою, що сприяє досягненню мети, і залежно від мотиву діяльності особистості, приводить або до успіху, або до уникнення невдачі.

Вивчення особливостей мотивації досягнення успіху дало змогу визначити її як прагнення особистості досягати успіхів у діяльності, і як загальну, відносно стійку характеристику особистості. Мотивація досягнення організує цілісну поведінку, підвищує навчальну активність, впливає на формування цілей та вибір шляхів її досягнення.

2. Встановлено, що мотивація досягнення успіху старшокласників тісно пов'язана з невпевненістю в власних силах, з вибором завдань, переважно посильних для розв'язання на початковому етапі. Суттєвою умовою для розвитку мотивації досягнення учня юнацького віку тенденція до її зростання при вже пережитих ситуаціях успіху. Саме тому психолого-педагогічні працівники освітнього закладу мають створювати ситуації переживання успіху, мотивувати учнів до отримання якісної інформації, зацікавлювати у досягненні значних успіхів.

Критеріями діагностики мотивації досягнення старшокласників виступають співвідношення мотиву прагнення успіху й мотиву уникнення невдачі, особливості локусу контролю, соціально-психологічних установок в потребнісно-мотиваційній сфері, висота і реалістичність рівня домагань, адекватність, самооцінка й висота особистісної тривожності. За цими

критеріями визначаються високий, середній і низький рівні мотивації досягнення.

3. Виявлено засоби мотивації досягнення в юнацькому віці, інтерпретовано й узагальнено його результати. За проаналізованими даними констатовано, що серед опитуваних учнів старших класів близько 40-45% із високим рівнем мотивації досягнення, і решта учнів мають середній та низький рівні досліджуваної категорії.

4. Розроблено програму тренінгових занять, спрямованих на формування мотивації досягнення юнаків, а також рекомендації педагогам та батькам. Програма формування мотивації досягнення успіху в ранньому юнацькому віці мала на меті створення основи для формування й розвитку мотивації досягнення учнів, організацію сприятливого середовища для особистісного зростання та підвищення рівня мотивації старшокласників. Дана програма включала три тренінгових заняття.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>